

Forelesninger i selskapsrett

Disposisjonen pkt. 8 (oppdatert)

5. studieår, vår 2014

Professor dr. juris Beate Sjøfjell

Det juridiske fakultet i Oslo

beate.sjafjell@jus.uio.no

ssrn.com/author=375947

Hva er selskapskapitalen?

- Hva er selskapskapitalen og hvorfor skal den beskyttes?
- Selskapsinteressen og de involverte parters interesse
- Samfunnets interesse i å unngå konkurser
- Begrenset ansvar og lock-in

Hvordan skal kapitalen beskyttes?

To forskjellige utgangspunkter:

- Tradisjonell europeisk tilnærming, jf. kapitaldirektivet (2. selskapsdirektiv)
- Amerikansk-inspirert alternativ: Solvency-test

Selskapskapitalen: Egenkapital og fremmedkapital

- Fremmedkapital
 - Den del av kapitalen som tilhører andre, dvs. virksomhetens gjeld eller lånekapital. Innebærer en betalingsforpliktelse for virksomheten
- Egenkapital
 - Den delen av kapitalen som tilhører selskapet, dvs. differansen mellom foretakets eiendeler og gjeld
 - Eks. Eiendom 50 + bankkonto 150 – banklån 50 = 150 egenkapital

Balansen i selskapets årsregnskap

Regnskapsloven § 6-2

- Eiendelsiden (§ 6-2 A og B) viser selskapets økonomiske ressurser. For eksempel tomt, bygninger, maskiner eller bankinnskudd
- Egenkapital-/gjeldsiden (§ 6-2 C og D) viser hvilke kapitalkilder selskapet har brukt for å skaffe seg de eiendelene den har. For eksempel innskutt egenkapital og opptjent egenkapital.

Oversikt over balansen

Eiendeler:

(rskl. § 6-2 A og B)

Selskapets økonomiske
ressurser (eiendeler)

Egenkapital/gjeld:

(rskl. § 6-2 C og D)

Hvilke kapitalkilder har selskapet brukt for å
skaffe seg de eiendelene den har

Egenkapital:

I. Innskutt egenkapital

1. Selskapskapital (aksjekapitalen, asl. § 3-1)
2. Overkurs (endring, sml. finansvl. § 2b-14)
3. Annen innskutt egenkapital

II. Opptjent egenkapital

1. Fond (bl.a. asl. § 3-3)
2. Annen egenkapital (årsresultat + annen egenkapital, jf. asl. § 8-1(1))

Gjeld (fremmedkapital)

- I. Avsetning for forpliktelser
- II. Annen langsiktig gjeld
- III. Kortsiktig gjeld

Skillet balanseført og virkelig verdi

- Balanseført verdi: den verdien en eiendel står oppført med i selskapsbalansen
- Virkelig verdi: dagens verdi av eiendelen
- Skillet er relevant for aksjelovens kapitalbeskyttelsesregler

Selskapsretten og egenkapitalen

- Den selskapsrettslige reguleringen av selskapets finansiering
 - Selskapslovgivningen regulerer i utgangspunktet ikke fremmedkapitalen
 - Modifikasjon: for eksempel asl./asal. kapittel 11
- Selskapslovgivningen har regler om egenkapitalen
 - 1) Regler om egenkapital ved stiftelsen av selskapet
 - 2) Regler om egenkapital mens selskapet består
 - Forsvarlig kapital
 - Utdelingsreglene

Aksjonærene og kapital ved oppstart

- Egenkapitalen og aksjeinnskuddet
 - Hva er en aksje?
- Krav om minimumskapitalinnskudd
 - Aksjeinnskudd er det beløpet som skal betales for hver aksje, jfr. asl. § 2-3 første ledd nr. 3
- Ufravikelig krav i aksjeloven at det gjøres et aksjeinnskudd som betaling for aksjene
 - asl. § 1-2 annet ledd og asl. § 2-3 første ledd nr. 2 jfr. nr. 3.
 - sikrer selskapet tilførsel av en viss minimumskapital

Størrelsen på aksjeinnskuddet

- Hver aksje må ha et bestemt pålydende, alle aksjer skal lyde på like stort beløp
- Pålydende er verdien av den enkelte aksjen satt til et bestemt kronebeløp
- Aksjenes pålydende multiplisert med antall aksjer utgjør selskapets **aksjekapital**
- Aksjeinnskuddet kan ved stiftelsen aldri være lavere enn aksjenes pålydende (§ 2-2 (1) nr. 5), jfr. asl. § 2-12 som oppstiller et absolutt forbud mot tegning til underkurs
- Aksjeinnskuddet kan på den annen side være høyere enn aksjenes pålydende, dvs. at aksjeinnskuddet kan omfatte overkurs
- Pålydende sier ingenting om aksjens reelle verdi (markedsverdi)

Aksjekapital: Pengeinnskudd og tingsinnskudd

- Pengeinnskudd er utgangspunktet
- Aksjeloven tillater at aksjeinnskudd gjøres med andre eiendeler enn norske penger
- Aksjeinnskudd som gjøres med andre eiendeler enn penger = tingsinnskudd

Hva kan brukes som tingsinskudd?

- Aksjeloven § 2-7 første punktum: eiendeler som kan balanseføres etter regnskapsloven (rskl. § 6-2 A og B)
 - alle slags realobjekter
 - alle slags finansobjekter
- § 2-7 annet punktum: absolutt forbud mot å bruke en arbeidsinnsats eller annen tjeneste for selskapet som aksjeinnskudd
- Begrunnelse: tingsinnskuddet skal gi reelle dekningsmuligheter for selskapskreditorene

Hva skjer med aksjeinnskuddet?

- Selskapets regnskapsføring av aksjeinnskuddet: asl. § 2-8 tredje ledd første punktum
- Regnskapsføringen av aksjeinnskuddet, rskl. § 6-2 C I nr. 1 og 2
- Når aksjeinnskuddene er gjort, inngår de i finansieringen av selskapets løpende virksomhet
 - Dvs. det er bare på stiftelsestidspunktet at selskapet må ha en egenkapital som svarer til aksjekapitalen, jfr. § 2-8 fjerde ledd
 - Regler for kapitalbeskyttelsen under drift ->

Kapitalbeskyttelse under drift

- Egenkapitalen: kapitalbase eller sperre for useriøse?
- Hovedprinsippet i asl/asal §§ 3-4 og 3-5
- Formålet med kravet
- Forholdet til minimumskapitalregelen
- Styrets ansvar
 - Undersøkelse
 - Handleplikt
 - Forholdet til generalforsamlingen

Utdelingsreglene: Utgangspunkter

- Formålet med å investere penger i aksjonær sett fra aksjonærens side: økonomisk avkastning
- Selskapskapitalen inngår i selskapets virksomhet
- Begrenset ansvar og lock-in

Utdelingsforbudet

- Asl/asal § 3-6 kodifiserer et grunnleggende prinsipp
- Utdeling krever hjemmel i reglene om utbytte, kapitalnedsetting, fusjon, fisjon eller oppløsning av selskapet
- Forholdet til aksjelovens utdelingsbegrep

Aksjelovenes utdelingsbegrep

- Definisjonen i § 3-6 annet ledd:
 - ”enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode”
- I tillegg innfortolkes et krav om årsakssammenheng mellom verdioverføringen og aksjeeierforholdet

Utdelingsbegrepet: Tre vilkår

1. Verdioverføring (verdioverføringsvilkåret)
2. Som kommer aksjeeieren til gode (direkte eller indirekte)
3. Årsakssammenheng mellom verdioverføringen og aksjeeierforholdet (årsakskravet)

Åpne og skjulte utdelinger

- Åpne utdelinger – generalforsamlingsvedtak
- Skjulte eller maskerte utdelinger
- Utdelingsbegrepets funksjon

Utdeling: Verdioverføringsvilkåret

- En verdioverføring = reduksjon i selskapets verdier
- Uttrykket ”verdi” omfatter alle typer verdier: alle typer økonomiske goder kan være gjenstand for verdioverføring
 - Kontantutdeling
 - Tingsutdeling (fast eiendom, løsøre)
 - Bruksrettigheter (i selskapets eiendeler) og tjenester (utført av selskapets ansatte)

Utdeling: aksjeeieren til gode

- Aksjelovenes utdelingsbegrep omfatter bare verdioverføringer til aksjeeierne
- Direkte til gode: overføringen skjer direkte til aksjeeieren
- Indirekte til gode: verdioverføringen skjer til tredjeperson, men kommer likevel aksjeeieren til gode

Utdeling: Årsakssammenheng

- Må være årsakssammenheng mellom aksjeeierposisjonen og verdioverføringen fra selskapet
- Årsaksvilkåret avgrenser utdelingsbegrepet mot verdioverføringer fra selskap til aksjeeier som er forretningsmessig motivert

Aksjelovenes utdelingstyper

- Utbytte
- Utdeling etter reglene om kapitalnedsettelse
- Utdeling etter reglene om fusjon
- Utdeling etter reglene om fisjon
- Utdeling etter reglene om tilbakebetaling etter oppløsning

Utbytte: Aksjelovenes kap. 8.

- **Hva er utbytte?**
- **Vilkårene for å dele ut utbytte**
 - **Materielle vilkår, jf. asl. § 8-1**
 - **Formelle vilkår, jf. asl. § 8-2**

Utbytte: Vilkår, utdeling og rettsmidler

- Utgangspunkt: § 8-1 første ledd
- Fradrag: § 8-1 annet og tredje ledd
 - Endringene i reformen av 2013
- Forsiktighetsregelen, § 8-1 fjerde ledd
- Utbyttebeslutningen, § 8-2
- Rettsmidler mot lavt utbytte (utsulting), § 8-4

Ulovlige utdelinger

- Hovedregelen i § 3-7 første ledd første punktum
- Unntak i § 3-7 første ledd annet punktum
- Mottakers tilbakeføringsplikt
- Medvirkeransvar i § 3-7 annet ledd
- Medvirkers tilbakeføringsplikt